

Interne notat

STATISTISK SENTRALBYRÅ

87/47

1. desember 1987

ANSATTE OG GJENNOMSNITTLIG MÅNEDSFORTJENESTE
I ENKELTE NÆRINGER ETTER KJØNN OG UTDANNING
DATA FRA LØNNSSTATISTIKKENE FOR FUNKSJONÆRER. 1977-1986.

av

Grethe Hoel

INNHold

	Side
Figurregister	1
Tabellregister	1
1. Innledning	2
2. Datagrunnlaget	2
2.1. Lønnsstatistikken	2
2.2. Utdanning	2
2.2.1. Utdanning for ansatte i privat virksomhet	2
2.2.2. Utdanning for ansatte i offentlig virksomhet ...	3
2.3. Tidsrekker	3
2.4. Definisjonen av månedsførtjenesten	4
3. Utviklingen innen privat virksomhet	5
3.1. Funksjonærer i Norsk Arbeidsgiverforenings medlems- bedrifter	5
3.2. Funksjonærer i forsikringsvirksomhet	7
3.3. Funksjonærer i bankvirksomhet	9
3.4. Funksjonærer i forretningsmessig tjenesteyting	11
4. Utviklingen innen offentlig virksomhet	13
4.1. Statens embets- og tjenestemenn	13
4.2. Ansatte i skoleverket	15
4.3. Kommunale arbeidstakere	17
4.4. Ansatte i kommunal og fylkeskommunal helsevesen og sosial omsorg	19
5. Sammendrag	21

	Side
Figurregister	
Figur 1. Menn og kvinner med universitets- og høgskoleutdanning, høyere grad	23
Figur 2. Menn og kvinner med eksamen fra andre høyere læreinstitusjoner	24
Figur 3. Relativ lønnsutvikling for kvinner 1977-1986	25
Tabellregister	
Tabell 1. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for funksjonærer i Norsk Arbeidsgiverforenings medlemsbedrifter etter kjønn, utdanning og stillingsgrupper	6
Tabell 2. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for funksjonærer i forsikringsvirksomhet etter kjønn og utdanning	8
Tabell 3. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for funksjonærer i bankvirksomhet etter kjønn og utdanning	10
Tabell 4. Ansatte i bankvirksomhet etter utdanning fra Bankakademiet	10
Tabell 5. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting etter kjønn og utdanning	12
Tabell 6. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for statens embets- og tjenestemenn etter kjønn og utdanning	14
Tabell 7. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for ansatte i skoleverket etter kjønn og utdanning	16
Tabell 8. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for kommunale arbeidstakere etter kjønn og utdanning	18
Tabell 9. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for ansatte i kommunalt og fylkeskommunalt helsevesen og sosial omsorg etter kjønn og utdanning	20
Tabell 10. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for kvinner i enkelte næringer og utdanninger i prosent av månedsfortjeneste for menn	22

1. INNLEDNING

Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for funksjonærer er påvirket av en rekke faktorer. Vi har her valgt ut en av disse, nemlig utdanning, og sett nærmere på hvordan endringer i utdanningsnivået over tid virker inn på månedsfortjenesten for menn og kvinner i en del næringer. En del av lønnsforskjellen som eksisterer mellom kjønnene kan tilskrives ulik utdanning.

Vi har også sett på økningen i tallet på kvinner i forhold til menn etter utdanning over tid.

Opplysningene om utdanning i lønnsstatistikken er noe mangelfulle, fordi opplysningene for en del av de ansatte enten ikke er oppgitt eller ikke er spesifisert. Vi mener likevel at det materialet som foreligger kan gi et bilde av utviklingen i utdanningsnivået over tid.

2. DATAGRUNNLAGET

2.1. Lønnsstatistikken

Statistisk Sentralbyrå utarbeider lønnsstatistikk for ansatte i de fleste næringer. Statistikken utarbeides på grunnlag av oppgaver fra bedriftene. I enkelte næringer utarbeides statistikken i samarbeid med Norsk Arbeidsgiverforening, Norske Kommuners Sentralforbund og Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Lønnsstatistikken for funksjonærer innhentes årlig pr. 1. september eller pr. 1. oktober.

I denne analysen har vi sett på ansatte i følgende funksjonærgrupper i lønnsstatistikken:

Funksjonærer i Norsk Arbeidsgiverforenings medlemsbedrifter.

Funksjonær i forsikringsvirksomhet

Funksjonærer i bankvirksomhet

Funksjonærer i forretningsmessig tjenesteyting

Statens embets- og tjenestemenn

Ansatte i skoleverket

Kommunale tjenestemenn

Ansatte i kommunalt og fylkeskommunalt helsevesen og sosial omsorg

I lønnsstatistikken for ansatte i varehandel og i hotell- og restaurantdrift blir det ikke gitt opplysninger om de ansattes utdanning, og disse funksjonærgruppene er derfor ikke tatt med her.

Lønnsstatistikken gir detaljert opplysninger etter en rekke kjennetegn både for heltids- og deltidsansatte. I denne analysen har vi imidlertid bare sett på heltidsansatte funksjonærer.

2.2. Utdanning

Opplysningene om utdanning er ikke de samme i alle statistikkene. Det innhentes detaljerte opplysninger om den utdanningen som er av betydning innen hver næring. Av denne grunn kan utdanningsgrupperingen i lønnsstatistikken ikke grupperes i samsvar med standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk.

I denne rapporten har vi forsøkt å gi tall for ansatte med eksamen fra universitet og høyskoler, høyere og lavere grad og dessuten også forsøkt å gi tall for ansatte med utdanning på lavere nivåer.

2.2.1. Utdanning for ansatte i privat virksomhet

Utdanningskodene i privat virksomhet er ikke entydige, men vi har forsøkt å systematisere utdanningskodene på høyere og lavere nivåer på en slik måte at de er noenlunde sammenliknbare næringene imellom.

De tre utdanningsnivåene vi har kommet fram til, omfatter følgende utdanninger:

1. Eksamen fra universitet og høyskoler
 - i) Eksamen fra handelskøyskole
 - ii) Eksamen fra teknisk høyskole
 - iii) Eksamen fra landbrukshøyskole
 - iiii) Embetseksamen

2. Eksamen fra annen høyere læreinstitusjon
 - i) Eksamen fra Bedriftsøkonomisk institutt
 - ii) 3-årig økonomisk/administrativ utdanning (Handelsakademiet eller likn. utdanning)
 - iii) Utdanning fra distriktshøgskoler
 - iiii) Utdanning fra 2- eller 3-årig tekniske skoler (ingeniørhøgskoler)
 - iiiii) Eksamen fra andre høyere læreinstitusjoner med minst 2 års utdanning etter examen artium

3. Eksamen fra videregående skoler
 - i) Eksamen fra allmenfaglig studieretning (examen artium)
 - ii) Eksamen fra 3-årig økonomisk gymnas
 - iii) Eksamen fra studentfagkurs eller sekretærlinje
 - iiii) Eksamen etter 3 år i yrkesfaglig studieretning, handels- og kontorlag

I lønnsstatistikken for funksjonærer i Norsk Arbeidsgiverforenings medlemsbedrifter er det bare spurt etter følgende utdanninger: teknisk høgskole, handelshøgskole, landbrukshøgskole, annen embetseksamen, 2- eller 3-årig teknisk skole og 3- 4-årig økonomisk/administrativ utdanning. Selv om det forekommer annen utdanning, er denne ikke spesifisert, og en har valgt å kalle denne gruppen for annen utdanning og uoppgitt.

For de øvrige funksjonærstatistikkene er utdanningsopplysningene mer spesifisert, men også her er det mange med uoppgitt utdanning. Vi vil derfor få en gruppe som omfatter både annen utdanning enn det som er nevnt og uoppgitt utdanning.

2.2.2. Utdanning for ansatte i offentlig virksomhet

Grupperingen etter utdanning for statens embets- og tjenestemenn og for ansatte i skoleverket er foretatt på grunnlag av en utdanningskode utarbeidd av Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

For kommunale og fylkeskommunale ansatte er utdanningskoden utarbeidet av Norske Kommuners Sentralforbund. Grupperingen etter utdanning for kommunale arbeidstakere er stort sett den samme som for statens embets- og tjenestemenn.

I offentlig virksomhet er det de ansattes høyeste fullførte utdanning som blir innrapportert. Dersom den ansatte har flere fullførte utdanninger som er likeverdige, er den utdanning som er mest relevant for stillingen innrapportert.

For ansatte i offentlig virksomhet har vi i denne rapporten bare tatt med to utdanningsnivåer -

- i) ansatte med universitets- og høgskoleutdanning, høyere grad og
- ii) ansatte med universitets- og høgskoleutdanning, lavere grad.

De andre utdanningsnivåene er ikke brukt for offentlige funksjonærer, fordi utdanningskodene er bygd opp på en slik måte at det ikke er mulig å komme fram til nivå-tall uten særskilt maskinell bearbeiding.

2.3. Tidsrekker

For alle funksjonærgruppene har vi gått tilbake i tid, så langt som mulig med sammenliknbare data.

For enkelte av funksjonærgruppene har vi tidsrekker for kjennemerket utdanning som går tilbake til 1977. For andre grupper har vi data som er sammenliknbare bare tilbake til 1980 eller 1982, for N.A.F.'s statistikk bare til 1984.

2.4. Definisjonen av månedsfortjenesten

Gjennomsnittlig månedsfortjeneste består av følgende lønnskomponenter:

- a) Gjennomsnittlig brutto kontantlønn eller regulativlønn pr. måned før fradrag for skatt, pensjonsinnskott o.l.
- b) Faste tillegg pr. måned
- c) Midlertidige eller variable tillegg pr. måned.

Faste tillegg har noe forskjellig innhold for de ulike lønnstakergrupper. For ansatte i bank- og forsikringsvirksomhet er barnetillegg og forsørgertillegg tatt med her. For ansatte i kommunene, staten og skoleverket er personlige tillegg, polititillegg, brannsjef tillegg, Finmarkstillegg mm. regnet som faste tillegg. I skoleverket er også godtgjørelse for faste leste overtimer med. For alle månedslønte er fast overtidsgodtgjørelse regnet som et fast tillegg.

Midlertidige eller variable tillegg pr. måned blir som regel beregnet som 1/12 av årsverdien. For ansatte i kommunene, staten og skoleverket er nattillegg, søndagstillegg, stedfortredertillegg, komitegodtgjørelse, sensorhonorarer mm. regnet som et variabelt tillegg. Som midlertidige eller variable tillegg er også regnet provisjon og gratiale.

Variabel overtidsgodtgjørelse er ikke tatt med i månedsfortjenesten.

3. UTVIKLINGEN INNEN PRIVAT VIRKSOMHET

3.1. Funksjonærer i Norsk Arbeidsgiverforenings medlemsbedrifter.

Norsk Arbeidsgiverforening utarbeider lønnsstatistikk for funksjonærer i medlemsbedrifter som sysselsetter 5 eller flere funksjonærer. De langt fleste av disse bedriftene er industribedrifter.

I denne statistikken er det imidlertid så få kvinnelige funksjonærer med høyere utdanning at vi bare har sett på årene 1984 og 1986 (se tabell 1).

Fra 1984 til 1986 var tallet på menn og kvinner med eksamen fra universitet og høyskoler så og si uendret. I begge årene hadde 2,8 prosent av kvinnene slik utdanning, mens tallet for menn gikk ned fra 11,9 prosent i 1984 til 11,1 prosent i 1986.

Relativt sett var det mange menn med eksamen fra 2- eller 3-årig teknisk skole; I 1984 var andelen 22,5 prosent og i 1986 21,5 prosent. De tilsvarende tallene for kvinner var henholdsvis 2,3 prosent og 2,6 prosent.

Det er i gruppen annen utdanning og uoppgitt vi finner de fleste ansatte. I 1984 var 62,4 prosent av mennene og hele 92,9 prosent av kvinnene i denne gruppen. De tilsvarende tallene for menn og kvinner i 1986 var henholdsvis 64,4 prosent og 92,5 prosent.

I alle utdanningsgrupper er fortjenesten for kvinner lavere enn for menn.

I 1984 hadde kvinner med eksamen fra universitet og høyskoler 71,1 prosent av fortjenesten til menn med tilsvarende utdanning. I 1986 var denne andelen for kvinner steget til 74,5 prosent.

Også for kvinner med annen utdanning og uoppgitt er fortjenesten lavere enn for menn. Både i 1984 og i 1986 var fortjenesten for kvinner omlag 76 prosent av mennenes lønn.

I funksjonærstatistikken fra Arbeidsgiverforeningen har vi også gitt tall i tabell 1 for enkelte hovedgrupper av stillinger.

Tabell 1. Gjennomsnittlig månedstjeneste for funksjonærer i Norsk Arbeidsgiverforenings medlemsbedrifter etter kjønn, utdanning og stillingsgrupper.

Utdanning og stillingsgruppe	Menn				Kvinner			
	1984		1986		1984		1986	
	Ansatte	Månedstjeneste	Ansatte	Månedstjeneste	Ansatte	Månedstjeneste	Ansatte	Månedstjeneste
	Kr.		Kr.		Kr.		Kr.	
ANSATTE I ALT	74 101	13 670	75 715	16 472	20 503	9 424	23 437	11 531
<u>Eksamen fra universitet og høyskoler</u>								
høyskoler	8 816	19 425	8 393	23 452	581	13 820	651	17 470
Teknisk høyskole	6 095	19 751	5 743	23 833	259	13 558	297	17 205
Tekniske funksjonærer	5 462	19 742	5 096	23 678	154	15 250	201	18 625
Kontorfunksjonærer	453	20 916	490	25 912	83	11 161	72	14 325
Handelshøyskole	1 329	19 063	1 305	23 530	127	13 836	140	17 807
Kontorfunksjonærer	1 224	19 079	1 173	23 647	117	13 811	125	17 755
Landbrukshøyskole	244	16 401	289	17 703	:	:	:	:
Annen embetseksamen	1 148	18 757	1 056	22 859	195	14 157	214	17 616
Tekniske funksjonærer	623	17 787	573	22 100	92	14 948	111	17 905
Kontorfunksjonærer	449	19 988	400	24 065	85	13 496	88	17 230
<u>Eksamen fra andre høyere læreinstitusjoner</u>								
2- eller 3-årig teknisk skole	16 687	14 599	16 310	17 503	463	11 625	620	13 874
Tekniske funksjonærer	13 587	14 568	13 242	17 437	357	11 594	505	13 657
Arbeidsledere	1 109	13 534	1 025	16 198	-	-	-	-
Kontorfunksjonærer	1 245	16 022	1 250	19 396	87	11 844	93	14 914
3- og 4-årig økonomisk/administrativ utdanning	2 361	15 587	2 228	19 118	389	11 511	455	14 132
Kontorfunksjonærer	1 952	15 919	1 804	19 572	360	11 601	411	14 096
<u>Annen utdanning og uoppgitt</u>								
Tekniske funksjonærer	7 663	12 466	10 202	15 614	1 130	9 104	1 652	11 795
Arbeidsledere	11 413	12 189	11 262	14 588	274	10 256	385	12 010
Kontorfunksjonærer	15 608	13 052	15 678	15 903	15 597	9 266	17 260	11 248
Lagerfunksjonærer	4 331	10 050	4 264	11 875	229	8 481	296	10 178

Tabell 2. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for funksjonærer i forsikringsvirksomhet, etter kjønn og utdanning

Utdanning	MENN								KVINNER							
	1977		1979		1984		1986		1977		1979		1984		1986	
	Må- neds- An- sat- te	for- tje- nes- te	Må- neds- An- sat- te	for- tje- nes- te	Må- neds- An- sat- te	for- tje- nes- te	Må- neds- An- sat- te	for- tje- nes- te	Må- neds- An- sat- te	for- tje- nes- te	Må- neds- An- sat- te	for- tje- nes- te	Må- neds- An- sat- te	for- tje- nes- te	Må- neds- An- sat- te	for- tje- nes- te
Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		
ANSATTE I ALT	3146	8434	3023	9134	3741	14865	3900	17591	3037	5125	2787	5687	3260	9885	3888	11819
Eksamen fra universitet og høyskoler	428	11495	433	12186	579	18549	620	21867	16	8238	19	8600	54	13276	77	16612
Eksamen fra annen høyere læreinstasjon	399	8736	499	9424	824	15366	867	18277	26	6793	32	6844	113	11621	251	13391
Eksamen fra videregående skoler	953	8458	897	8950	957	14358	1052	16701	618	5556	613	5981	883	9788	1239	11374
Eksamen fra realskole, handelsskole, ungdomsskole m.m.	938	7552	826	8128	849	13497	788	16121	1764	4945	1486	5532	1464	9772	1603	11825
Annen utdanning og uoppgitt	428	6994	368	7861	532	13175	573	15581	613	5058	637	5622	746	9715	718	11507

3.3. Funksjonærer i bankvirksomhet

Lønnsstatistikken for funksjonærer i bankvirksomhet omfatter ansatte i forretnings- og sparebanker og Norges Bank. Ansatte i statsbankene er med i lønnsstatistikken for statens embets- og tjenestemenn.

I tillegg til vanlig teoretisk utdanning gir lønnsstatistikken for ansatte i bankvirksomhet opplysninger om de ansattes utdanning ved Bankakademiet. Tabell 3 gir ingen opplysninger om utdanning fra Bankakademiet. I tabell 4 derimot har vi gitt en oversikt over tallet på ansatte med utdanning fra Bankakademiets forskjellige avdelinger, unntatt eksamen fra Bankakademiets 1. avdeling, da denne eksamen er en grunnutdanning for ansatte i forretnings- og sparebanker.

I 1977 hadde 4,3 prosent av mennene eksamen fra universitet og høyskoler. Denne andelen var 6,9 prosent i 1986. I 1977 hadde bare 26 kvinner eller 0,3 prosent eksamen fra universitet og høyskoler. Tallet var i 1986 steget til 213 eller 1,6 prosent av kvinnelige ansatte.

Både for menn og kvinner finner vi flest ansatte med eksamen fra realskole, handelskole, ungdomsskole mv. I 1977 var prosentandelen for menn med slik utdanning 50,4 prosent og for kvinner 63,7 prosent. I perioden 1977 - 1986 har utdanningsmønsteret endret seg både for menn og kvinner. Ansatte i bankvirksomhet i 1986 har bedre utdanning enn i 1977.

Andelen av menn med utdanning fra realskole, handelskole, ungdomsskole var 39,3 prosent i 1986 og andel av kvinner 47,6 prosent. Relativt sett var det langt flere ansatte med eksamen fra videregående skoler i 1986 enn i 1977. Andelen av menn i 1977 var 28,6 prosent og i 1986 var denne andelen steget til 35,7 prosent. Kvinneandelen var henholdsvis 21,1 prosent og 38,1 prosent.

I alle årene finner vi den høyeste månedsfortjenesten for ansatte med høyest eller lengst utdanning. I 1984, men spesielt i 1986, var imidlertid fortjenesten både for menn og kvinner høyere for ansatte med eksamen for realskole, handelsskole, ungdomsskole enn for ansatte med eksamen fra videregående skoler. Dette kan skyldes at tallet på ansatte med eksamen fra videregående skoler har steget i 1986 og at det derfor kan være flere yngre ansatte med denne utdanningen som trekker den gjennomsnittlige månedsfortjenesten ned.

Av ansatte med eksamen fra videregående skoler har tallet på ansatte som også har eksamen fra Bankakademiets forskjellige avdelinger (ikke 1. avdeling), gått ned. I 1984 hadde 4 300 menn og 3 860 kvinner eksamen fra videregående skoler. Av disse hadde 40,1 prosent av mennene og 16,1 prosent av kvinnene også eksamen fra Bankakademiet. I 1986 var denne prosentandelen gått ned til 33,8 prosent for menn og 12,0 prosent for kvinner.

Fra 1984 til 1986 var prosentandelen både for menn og kvinner med eksamen fra realskole, handelsskole, ungdomsskole og eksamen fra Bankakademiets forskjellige avdelinger nesten uendret - omlag 39 prosent av mennene og 13 prosent av kvinnene hadde slik utdanning i begge årene.

Av tabell 4 går det fram hvor mange ansatte det er som har eksamen fra Bankakademiet.

I 1977 hadde 3 312 menn slik utdanning og 765 eller 23,1 prosent av disse hadde eksamen fra Bankakademiets 3. avdeling og spesiallinje. I 1986 var tallene for menn henholdsvis 4 192, 844 eller 20,1 prosent.

Fra 1977 til 1986 har tallet på kvinner med eksamen fra Bankakademiet steget betraktelig. I 1977 var det 520 kvinner med eksamen fra bankakademiets 2. og høyre avdeling og av disse hadde bare 19 eller 3,7 prosent eksamen fra høyere avdeling. I 1986 var det 1 572 kvinner med eksamen fra Bankakademiet, det vil si en tredobling av antallet. 116 eller 7,4 prosent av disse hadde eksamen fra høyere avdeling.

I alle utdanningsgrupper (tabell 3) var fortjenesten for menn høyere enn fortjenesten for kvinner. I 1977 var fortjenesten for kvinner med eksamen fra universitet og høyskoler 76,3 prosent av menns fortjeneste med tilsvarende utdanning. Men som før nevnt var det bare 26 kvinner i 1977 med slik utdanning. I 1986 var fortjenesten for kvinner med eksamen fra universitet og høyskoler steget til 83,4 prosent av mennenes fortjeneste.

Tabell 3. Gjennomsnittlig månedsførtjeneste for funksjonærer i bankvirksomhet etter kjønn og utdanning

Utdanning	MENN				KVINNER			
	1977	1980	1984	1986	1977	1980	1984	1986
	Må- neds- An- sat- te Kr	Må- neds- An- sat- te Kr	Må- neds- An- sat- te Kr	Må- neds- An- sat- te Kr	Må- neds- An- sat- te Kr	Må- neds- An- sat- te Kr	Må- neds- An- sat- te Kr	Må- neds- An- sat- te Kr
ANSATTE I ALT	11394	6547 11983	8380 13024	11961 13882	14433 8245 4807	9198 6310	11241 9424	13355 11360
Eksamen fra universitet og høyskoler	492 10069	602 12433	840 16477	953 19392	26 7687	45 9088	119 12585	213 16180
Eksamen fra annen høyere læreinstasjon	412 7609	570 9824	1046 13574	1239 16391	37 5750	76 7812	245 10936	478 13017
Eksamen fra videregående skoler	3257 6834	3521 8297	4300 11372	4962 13528	1738 4880	2404 6156	3860 9052	5093 10769
Eksamen fra realskole, handelsskole, ungdomsskole m.m.	5745 6127	5879 7932	5621 11557	5460 14156	5256 4736	5560 6284	5979 9498	6352 11599
Annen utdanning og uoppgift	1488 6080	1411 8138	1217 11403	1268 13526	1188 4923	1113 6558	1038 9667	1219 11090

Tabell 4. Ansatte i bankvirksomhet etter utdanning fra Bankakademiet

År	Menn		Kvinner	
	Eksamen fra Bankakademiet unntatt 1. avdeling i alt	Eksamen fra Bankakademiets høyere avdeling ¹	Eksamen fra Bankakademiet unntatt 1. avdeling i alt	Eksamen fra Bankakademiets høyere avdeling ¹
1977	3 312	765	520	19
1984	4 295	827	1 504	87
1986	4 192	844	1 572	116

¹ Er inkl. i totalen.

3.4. Funksjonærer i forretningsmessig tjenesteyting

Statistikken for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting ble utarbeidd første gang i 1980. Forretningsmessig tjenesteyting (næringsgruppe 8319 og næringshovedgruppe 832) omfatter vesentlig bedrifter drevet som selvstendige virksomheter innen regnskapsføring, revisjon, bokføring, databehandling, arkitektvirksomhet og byggeteknisk og annen teknisk konsulentvirksomhet. Bedrifter innen annonse- og reklamevirksomhet er også med.

I statistikken for forretningsmessig tjenesteyting er det ikke gitt opplysninger om eksamen fra middelskole, realskole eller ungdomsskole. Ansatte med slik utdanning kommer i gruppen "Annen utdanning og uoppgitt".

Som det går fram av tabell 5 er det relativt sett mange ansatte i gruppen annen utdanning og uoppgitt. I 1986 var andelen av menn i denne gruppen 20,8 prosent og for kvinner hele 39 prosent.

Andelen av de med eksamen fra universitet og høyskoler har steget fra 1980 til 1986. I 1980 var andelen av menn 24,1 prosent og i 1986 25,6 prosent. Kvinneandelen i 1980 var bare 3,3 prosent og i 1986 var kvinneandelen steget til 6,1 prosent.

Det er relativt sett mange menn med eksamen fra annen høyere læreinstitusjon. I 1980 var andelen 41,4 prosent og i 1986 42,5 prosent. For kvinner med slik utdanning steg tallet fra 440 ansatte eller 9,5 prosent i 1980 til 1 780 ansatte eller 20,1 prosent i 1986.

Andelen av kvinner med eksamen fra videregående skoler har steget fra 27,9 prosent i 1980 til 34,8 prosent i 1986.

Fortjenesten for menn var i forretningsmessig tjenesteyting langt høyere enn for kvinner i alle utdanningsgruppene.

I 1980 var fortjenesten for kvinner med eksamen fra annen høyere læreinstitusjon 81,7 prosent av menns fortjeneste med tilsvarende utdanning. I 1986 var det relativt sett mange kvinner med slik utdanning og fortjenesten var da gått ned til 79,5 prosent av mannens fortjeneste. De nyutdannede kvinnene med begynnerlønn trekker gjennomsnittsfortjenesten ned.

Hvis vi ser på ansatte med eksamen fra videregående skoler var kvinners fortjeneste sett i forhold til menns fortjeneste i 1980 og i 1986 henholdsvis 75,4 og 76,4 prosent.

Det har vært en ubetydelig utjamning av kvinnes fortjeneste sett i forhold til mennenes fortjeneste fra 1980 til 1986.

Tabell 5. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting etter kjønn og utdanning

Utdanning	Menn						Kvinner					
	1980		1984		1986		1980		1984		1986	
	An- satte	Måneds- fortje- neste	An- satte	Måneds- fortje- neste	An- satte	Måneds- fortje- neste	An- satte	Måneds- fortje- neste	An- satte	Måneds- fortje- neste	An- satte	Måneds- fortje- neste
Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		
ANSATTE I ALT	11 071	9 397	13 748	14 421	17 028	17 591	4 652	6 354	6 272	9 922	8 846	12 118
Eksamen fra universitet og høyskoler	2 670	11 324	3 631	17 463	4 366	21 726	153	9 038	323	13 553	541	16 783
Eksamen fra annen høyere læreinstusjon	4 588	9 294	5 716	14 167	7 236	17 003	440	7 591	860	11 498	1 780	13 522
Eksamen fra videregående skoler	1 195	8 537	1 345	12 507	1 882	14 915	1 297	6 439	1 792	9 609	3 076	11 398
Annen utdanning og uopp-gitt	2 618	8 003	3 056	12 122	3 544	15 116	2 762	5 967	3 297	9 325	3 449	11 304

4. UTVIKLINGEN INNEN OFFENTLIG VIRKSOMHET

4.1. Statens embets- og tjenestemenn

Lønnsstatistikken for statens embets- og tjenestemenn bygger på Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST) som blir holdt ajour av Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Det er imidlertid svært mange tjenestemenn som blir innrapportert til SST med "ikke spesifisert" eller "uoppgitt utdanning". I 1977 var 25,9 prosent av de ansatte uten angivelse av utdanning. I 1984 var den samme prosentandelen 26,9 og i 1986 26,1 prosent.

Utdanningsstrukturen har endret seg noe i statsforvaltningen fra 1977 - 1986. I 1977 hadde 13,6 prosent av mennene og 4,0 prosent av kvinnene utdanning på universitet- og høgskolnivå, høyere grad. I 1984 var den tilsvarende andelen 12,4 prosent for menn og 5,0 prosent for kvinner. Det ser ut til at andelen av menn med høyere utdanning fortsetter å synke og at kvinneandelen stiger. I 1986 var andelen av menn med høyere utdanning 12,3 prosent og andelen av kvinner med høyere utdanning 5,1 prosent.

Det er andelen av ansatte med juridisk embetseksamen som har endret seg mest over tid. Av ansatte med universitets- og høgscoleutdanning var andelen av menn med juridisk embetseksamen 17,2 prosent i 1977. Andelen av kvinner var 20,8. I 1984 var den tilsvarende andel av menn 16,4 prosent, mens kvinneandelen var steget til 25,8 prosent, og i 1986 var tallene henholdsvis 15,9 prosent for menn og 26,2 prosent for kvinner (se tabell 6).

Svært mange kvinner har bare allmennutdanning - examen artium/økonomisk gymnas eller eksamen fra middelskole, realskole eller ungdomsskole. I 1977 hadde 25,5 prosent av kvinnene slike utdanninger. I 1986 var denne andelen sunket til 16,1 prosent. Dette tallet må imidlertid ses på bakgrunn av at flere kvinner i denne perioden har gjennomgått etatsutdanning. Etatsutdanningen består bl.a. av statens saksbehandlerkurs - 1-årig, Post- og telegrafskolen, trygdeetatens, likningsetatens, Statistisk Sentralbyrås etatsutdanning. Dette er ikke kortvarige kurs, men utdanninger av 1-2 års varighet. I 1977 hadde 6 518 eller 18,5 prosent av kvinnene etatsutdanning. I 1984 var tallet steget til 10 755 eller 25,6 prosent, og i 1986 var andelen 11 915 eller 26,7 prosent. Det er også relativt sett mange menn med etatsutdanning. I 1977 var andelen 19,0 prosent, i 1984 og 1986 var andelen begge årene 21,1 prosent.

I statistikken for statstjenestemenn er også befals- og offiserutdanning spesifisert. Det er relativt mange menn med befals- og offisersutdanning (Forsvaret). Om lag 14 prosent av mennene hadde slik utdanning i de årene vi har sett på. I 1977 hadde bare 29 kvinner befals- og offisersutdanning mot 353 i 1986.

Menn har høyere månedsfortjeneste enn kvinner i samtlige utdanningsgrupper. Kvinnene har bedre utdanning i 1986 enn de hadde i 1977.

I 1977 hadde kvinner med universitets- og høgscoleutdanning 93,6 prosent av menns fortjeneste med tilsvarende utdanning. I 1986 var prosentandelen sunket til 90,5.

Det har vært en fordobling av kvinnelige jurister i denne perioden. I 1977 var månedsfortjenesten for kvinnelige jurister 90,1 prosent av fortjenesten til mannlige jurister og i 1986 var den samme prosenten 88,1.

I 1977 var fortjenesten for kvinner med etatsutdanning 85,8 prosent av fortjenesten til menn med samme utdanning. Andelen steg til 87,7 prosent i 1986.

I 1986 var fortjenesten til kvinner med examen artium bare 83,6 prosent av fortjenesten til menn med samme utdanning. Fortjenesten for kvinner med middelskole, realskole eller ungdomsskole var 86,4 prosent av mennens fortjeneste.

Fra 1977 til 1984 har det vært en utjamning av menns og kvinners fortjeneste i staten, men ikke fra 1984 til 1986. Det ser ut til at kvinner med høyere utdanning tildels har tapt terreng i lønnsutviklingen sett i forhold til menn med tilsvarende utdanning. En del av denne forskjellen i lønnsutviklingen skyldes at mennene er eldre enn kvinnene (har bedre lønnsansiennitet), har høyere faste og variable tillegg, og det som slår sterkest ut er at det er langt flere menn enn kvinner i høyere stillinger i staten uansett utdanning.

Tabell 6. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for statens embets- og tjenestemenn etter kjønn og utdanning

Utdanning	Menn						Kvinner					
	1977		1984		1986		1977		1984		1986	
	An- satte	Måneds- for- tje- neste	An- satte	Måneds- for- tje- neste	An- satte	Måneds- for- tje- neste	An- satte	Måneds- for- tje- neste	An- satte	Måneds- for- tje- neste	An- satte	Måneds- for- tje- neste
Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		
ANSATTE I ALT	102355	6674	108053	11343	105444	13521	35309	5275	41963	9522	44664	11333
Universitets- og høg- skoleutdanning, høyere grad	13968	8948	13365	14542	13007	17312	1426	8372	2083	13290	2287	15665
Av dette:												
Historisk-filosofisk embetseksamen	722	9321	801	14478	797	17249	213	8122	315	12939	322	15370
Juridisk embets- eksamen	2396	9284	2189	15130	2065	17924	296	8361	538	13255	599	15800
Matematisk-natur- vitenskapelig embets- eksamen	1372	8989	1576	14212	1514	17181	157	7993	217	12770	228	15330
Sivilingeniøreksamen	2596	8869	2462	14658	2306	17968	58	7630	102	12740	114	15351
Universitets- og høg- skoleutdanning, lavere grad	888	7754	1228	12564	1341	14882	407	6730	726	11186	905	13421
Teknisk skole, 2- eller 3-årig ingeniørut- danning	4345	6907	4721	12107	4737	14752	245	6479	367	10830	374	13171
Yrkesskole i handels- og kontorlag, grunnleg	2517	6137	2056	10769	1884	12801	4617	5044	4614	9265	4575	11033
Etatsutdanning	19488	6109	22816	10541	22268	12565	6518	5239	10755	9264	11915	11025
Høyere etatsutdanning .	1444	7581	1726	12312	1844	14742	205	6805	506	10791	714	12874
Befals- og offisers- utdanning	15136	7065	15474	11336	15199	13468	29	5819	270	8815	353	10872
Examen artium/økono- misk gymnas	3297	6093	2921	10967	2990	12899	3865	4962	3694	9076	3780	10789
Middelskole, realskole eller ungdomsskole	3557	6054	2140	10917	2018	13004	5129	5072	3609	9317	3399	11234

4.2. Ansatte i skoleverket

Lønnsstatistikken bygger på oppgaver fra skoler under Kirke- og undervisningsdepartementet, Kultur- og vitenskapsdepartementet og Landbruksdepartementet. Unntatt fra statistikken er universitetene, Norges Handelshøgskole, Norges landbrukshøgskole, Norges veterinærhøgskole, Norges idrettshøgskole, arkitektshøgskolen, distriktshøgskoler o.l. Disse høyere læreinstitusjoner er tatt med i statistikken for statens embets- og tjenestemenn.

Ansatte i skoleverket omfatter tjenestemenn som er knyttet til undervisningen (skolesjefer, skoleinspektører, skoleledere og annet undervisningspersonale) og som lønnes i samsvar med avtaler inngått mellom staten og tjenestemannsorganisasjonene.

Utdanningskodene for ansatte i skoleverket er bare sammenliknbare tilbake til 1978.

Utdanningen for heltidsansatte i skoleverket har endret seg noe fra 1978 til 1986. I denne perioden er det blitt flere ansatte med høyere utdanning. Dette gjelder både for menn og kvinner. Men fortsatt er den relative andelen av kvinner med eksamen fra universitet og høgskoler, høyere grad, lavere enn for menn.

I 1978 hadde 19,7 prosent av mannlige ansatte utdanning fra universitet og høgskoler, høyere grad. I 1984 og i 1986 var denne andel noe over 20 prosent. For kvinner var de tilsvarende tallene 6,6 prosent i 1978, 9,1 prosent i 1984 og 8,6 prosent i 1986 (se tabell 7).

Andelen av ansatte med universitet og høgskoleutdanning, lavere grad har steget relativt sterkt fra 1978 til 1986. Spesielt gjelder dette for kvinner. I 1978 hadde 39,5 prosent av mennene utdanning fra universitet- og høgskoler, lavere grad. Andelen var i 1986 steget til 51,1 prosent. De tilsvarende tallene for kvinner var henholdsvis 34,6 prosent i 1978 og 50,8 prosent i 1986.

Både i 1978 og i 1986 var det i alle utdanningsgrupper flest ansatte med utdanning som gir adjunktkompetanse bygd på lærerskoleeksamen. I 1978 hadde 27,2 prosent av mennene og 25,6 prosent av kvinnene slik utdanning. I 1986 var ansatte med denne utdanning steget til 32,8 prosent av mennene og 36,8 prosent av kvinnene.

I perioden 1978 og 1986 hadde menn en høyere gjennomsnittsførtjeneste enn kvinner i samtlige utdanningsgrupper.

I 1978 hadde kvinner med utdanning fra universitet og høgskoler, høyere grad, en månedsförtjeneste på 91,5 prosent av månedsförtjenesten til menn med samme utdanning. I 1986 var förtjenesten for kvinner steget til 92,6 prosent.

For kvinner med utdanning på universitet og høgskolenivå, lavere grad var förtjenesten både i 1978 og 1986 om lag 93 prosent av mennenes förtjeneste.

Også for ansatte med 3-årig lærerskole er förtjenesten for menn høyere enn for kvinner. I 1978 og i 1986 var förtjenesten for kvinner om lag 92 - 93 prosent av förtjenesten til menn med samme utdanning. Det relative antall av menn og kvinner med 3-årig lærerskole har gått ned fra 1978 til 1986. I 1978 hadde 13,5 prosent av mennene og 20,6 prosent av kvinnene slik utdanning. De tilsvarende tallene i 1986 var henholdsvis 8,9 og 15,9 prosent. Dette skyldes at flere ansatte har fått adjunkt-kompetanse i denne perioden.

Forskjellene i förtjenestenivået skyldes bl.a. at mennene gjennomgående er eldre enn kvinnene, at mennene leser flere faste overtimer i året og at det er langt flere menn enn kvinner i høyere stillinger i skoleverket (administrative stillinger som skolesjefer, rektorer, skoleinspektører mv.).

Tabell 7. Gjennomsnittlig månedsførtjeneste for ansatte i skoleverket etter kjønn og utdanning

Utdanning	Menn						Kvinner					
	1978		1984		1986		1978		1984		1986	
	An- satte	Måned- förtje- neste	An- satte	Måned- förtje- neste	An- satte	Måned- förtje- neste	An- satte	Måned- förtje- neste	An- satte	Måned- förtje- neste	An- satte	Måned- förtje- neste
Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		Kr		
ANSATTE I ALT	30553	7907	33797	12401	33760	14823	16333	6892	18697	11268	22087	13311
Universitets- og høgskoleutdanning, høyere grad	6016	9551	6959	14224	6884	16998	1080	8740	1697	13207	1897	15737
Av dette:												
Historisk-filo- søfisk embets- eksamen	2489	9430	2745	13952	2700	16724	706	8615	951	13142	1030	15685
Matematisk-natur- vitenskapelig embetseksamen ..	1748	9568	1926	14373	1846	17192	154	8860	236	13219	240	15903
Annen utdanning som gir lektor- komp.	245	9276	517	13969	587	16616	78	9170	228	13536	300	15808
Universitets- og høgskoleutdanning, lavere grad	12058	7913	16685	12319	17250	14723	5644	7340	9183	11543	11213	13655
Av dette:												
Cand.mag.-utd. i historisk-filo- søfiske fag	1374	7480	1585	11757	1581	14273	863	7202	1013	11429	1252	13672
Cand.mag.-utd. i matematisk-natur- vitenskapelige fag	956	7623	1050	12065	1023	14604	191	7460	225	11816	259	13981
Utdanning som gir adjunktkom- petanse bygd på lærerskole- eksamen	8321	7930	10827	12195	11080	14478	4189	7341	6671	11495	8126	13555
Lærerskoleeksamen, 2-årig eller 4-årig	3561	6818	2269	11226	2033	13566	3320	6386	2130	10632	2339	12828
Lærerskoleeksamen med tilleggsut- danning som gir rett til opprykk/ 3-årig lærerskole	4132	7021	3283	11033	2990	13130	3369	6517	3143	10275	3517	12119

4.3. Kommunale arbeidstakere (unntatt undervisning, helsevesen og kommunal omsorg)

Lønnsstatistikken for kommunale arbeidstakere utarbeides i samarbeid med Norske Kommuners Sentralforbund. Statistikken bygger på oppgaver fra Personaladministrativt informasjonssystem (PAI-registret). Oslo og Bærum, som ikke er med i PAI-registret, sender inn oppgaver direkte til Statistisk Sentralbyrå. Statistikken omfatter alle landets kommuner og fra og med 1982 også fylkeskommuner og felleskommunal og felles fylkeskommunal virksomhet. Vi har derfor ikke tall som er sammenliknbare lenger tilbake enn til 1982. Da statistikken for 1986 ennå ikke er ferdig bearbeidd, har vi her bare tatt med tall for 1982 og 1984.

De innkomne opplysninger om de ansattes utdanning er mangelfulle. I noen tilfelle har en sluttet seg til utdanningen på grunnlag av den ansattes stiling. I mange tilfelle hvor opplysninger om utdanning mangler, er den ansatte plassert enten i utdanningsgruppen middelskole, realskole, ungdomsskole eller i gruppen 7-årig folkeskole etter den ansattes fødselsår.

Det er få arbeidstakere i kommunene med universitets- og høgskoleutdanning, både på høyere og lavere nivå, (se tabell 8).

Andelen av menn med universitets- og høgskoleutdanning, høyere grad var i 1982 5,3 prosent. I 1984 var den samme andelen 5,8 prosent. De tilsvarende tallene for kvinner var 1,8 og 2,3 prosent.

Det er relativt sett mange menn med utdanning fra 2- eller 3-årig teknisk skole, ingeniørutdanning og med full utdanning fra verkstedskole/yrkesskole. I 1984 var prosentandelene henholdsvis 9,4 prosent og 17,5 prosent.

I 1982 og i 1984 hadde om lag 22 prosent av kvinnene utdanning fra grunnleggende yrkesskoler i handels- og kontorlag. Den tilsvarende prosentandelen for menn i disse to årene var om lag 4 prosent.

I alle utdanningsgrupper har menn en høyere månedsfortjeneste enn kvinner.

Både i 1982 og i 1984 hadde kvinner med universitets- og høgskoleutdanning, høyere grad om lag 84 prosent av lønnen til menn med tilsvarende utdanning.

Tabell 8. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for kommunale arbeidstakere etter kjønn og utdanning

Utdanning	Menn				Kvinner			
	1982		1984		1982		1984	
	An- satte	Måneds- fortje- neste Kr	An- satte	Måneds- fortje- neste Kr	An- satte	Måneds- fortje- neste Kr	An- satte	Måneds- fortje- neste Kr
ANSATTE I ALT	48517	9467	51571	11088	13569	8356	14088	9709
Universitets- og høgskoleutdanning, høyere grad	2557	13480	2982	15732	238	11305	331	13207
Av dette:								
Juridisk embets- eksamen	422	14205	426	16431	33	12284	43	13885
Arkitektsutdan- ning	297	13103	334	15276	38	11755	49	13657
Sivilingeniør- eksamen	1000	14021	1110	16339	10	11066	22	11989
Univeristets- og høgskoleutdanning, lavere grad	334	11436	499	13316	63	9929	117	11613
Teknisk skole 2- eller 3-årig ingeniørutdanning	4847	10632	4867	12469	78	8711	116	9713
Verkstedskole/ yrkesskole, full- stendig	7810	9092	9017	10521	23	8338	37	9287
Yrkesskole i handels- og kontor- fag, grunnlegg- ende	2172	9546	2057	11325	2982	8161	3173	9492
Kommunalkandidat- eksamen	363	12168	410	14549	48	9711	60	11439
Examen artium/ økonomisk gymnas .	977	10480	1092	12079	1101	8153	1247	9407
Middelsskole, realskole, ung- domsskole	2931	8275	3120	9537	2308	7829	2246	9127
7-årig folkeskole	14308	8841	13811	10355	3282	8508	3030	9699

4.4. Ansatte i kommunalt og fylkeskommunalt helsevesen og sosial omsorg

Statistisk Sentralbyrå har utarbeidd lønnsstatistikk for ansatte i kommunale og fylkeskommunale helse- og sosialtjenester årlig siden 1982. Dataene bygger hovedsakelig på oppgaver fra Personaladministrativt Informasjonssystem (PAI-registret). Oslo og Bærum som ikke er med i PAI-registeret sender sine oppgaver direkte til Statistisk Sentralbyrå.

Helsevesen omfatter alle sykehus og sykehjem, og også forebyggende helsetjenester, diagnostikk og andre laboratorietjenester, tannlegetjenester, helseinstitusjoner for psykisk utviklingshemmede og helseinstitusjoner for alkoholikere og narkomane.

Sosial omsorg omfatter barnehjem, ungdomshjem, mødre- og spedbarnshjem, barnehager, barnepark og lekesentre, rene aldershjem, helse- og velferdssentraler for eldre og kursteder, tilsynshjem, vernehjem og avrusningsstasjoner.

Fra og med 1984 er distriktslegetjenester og folketannrøkta overført fra staten til kommunene.

Statistikken for 1986 er heller ikke ferdig bearbeid for ansatte i helsevesen og sosial omsorg. Vi har derfor bare tall for 1982 og 1984.

Som for kommunale arbeidstakere, er opplysningene etter utdanning også usikre for ansatte i helsevesen og sosial omsorg.

I 1982 hadde 26,5 prosent av mennene og 1,6 prosent av kvinnene utdanning fra universitet og høyskoler, høyere grad. I 1984 var disse andelene steget til 29,1 prosent for menn og 2,1 prosent for kvinner. På dette utdanningsnivået er det stort sett ansatte med medisinsk- og odontologisk embets-eksamen (se tabell 9).

For ansatte i helsevesen og sosial omsorg har den rapporten et utdanningsnivå som er kalt utdanning innen helsevesen og sosial omsorg. Dette utdanningsnivået omfatter alle typer utdanning for sykepleiere, hjelpepleiere, barnepleiere mm.

I 1982 hadde 22,4 prosent av mennene og 48,3 prosent av kvinnene utdanning innen helsevesen og sosial omsorg. I 1984 var disse andelene steget til 23,6 prosent for menn og 51,3 prosent for kvinner.

Det er relativt sett mange kvinner med utdanning fra 7-årig folkeskole 18,8 prosent i 1984. Men som for ansatte i kommunene er opplysningene om denne utdanning usikker.

Også i helsevesen og sosial omsorg har kvinner en lavere månedsfortjeneste enn menn i alle utdanningsgrupper bortsett fra i gruppen annen godkjent spesialutdanning i sykepleie. I denne gruppen er det imidlertid få mannlige ansatte.

Både i 1982 og i 1984 hadde kvinner med universitets- og høyskoleutdanning, høyere grad, om lag 85 prosent av lønnen til menn.

I 1982 var fortjenesten for kvinner med utdanning innen helsevesen og sosial omsorg 94,3 prosent av fortjenesten til menn. Andelen sank til 92,8 prosent i 1984. I dette utdanningsnivået var det imidlertid mange kvinner med godkjent hjelpepleierutdanning. Tilveksten av kvinner med godkjent hjelpepleierutdanning har vært om lag 1 300 fra 1982 til 1984.

Hvis en ser på lønnsforskjellene for ansatte med grunnutdanning i sykepleie (off. godkjente sykepleiere) er lønnsforskjellene naturlig nok små. I 1982 var fortjenesten for kvinner 97,3 prosent av menns fortjeneste og i 1984 sank denne andelen til 94,8 prosent.

Tabell 9. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for ansatte i kommunalt og fylkeskommunalt helsevesen og sosial omsorg etter kjønn og utdanning

	Menn				Kvinner			
	1982		1984		1982		1984	
	Ansatte	Måneds- for- tjeneste Kr	Ansatte	Måneds- for- tjeneste Kr	Ansatte	Måneds- for- tjeneste Kr	Ansatte	Måneds- for- tjeneste Kr
Ansatte i alt	12 702	10 711	15 492	12 599	49 819	8 400	55 622	9 681
Universitets- og høyskole- utdanning, høyere grad	3 364	15 764	4 506	18 206	800	13 398	1 153	15 396
Av dette								
Medisinsk embetseksamen ..	2 741	16 517	3 479	19 132	506	14 331	712	16 275
Odontologisk embets- eksamen	205	12 061	491	15 692	133	11 941	222	14 521
Utdanning innen helsevesen og sosial omsorg	2 840	9 409	3 657	10 956	24 039	8 873	28 537	10 172
Av dette								
Fysiokjemikerutdanning ...	123	9 343	141	10 825	752	8 883	852	10 318
Grunnutdanning i sykepleie	1 048	9 673	1 388	11 262	7 667	9 407	9 519	10 678
Spesialutdanning i syke- pleie (psykiatri, jordmor- og helsesøsterutdanning) .	77	9 912	145	11 741	1 294	9 442	1 346	10 958
Annen godkjent spesial- utdanning i sykepleie	127	9 684	148	11 070	1 125	9 753	1 137	11 228
Utdanning fra Norges Sykepleierhøgskole	43	11 027	75	12 536	284	10 593	361	12 075
Godkjent hjelpepleierut- danning	723	8 832	870	10 056	8 622	8 436	9 945	9 641
Sosionomutdanning	148	9 651	258	11 534	304	9 212	639	10 934
Examen artium, økonomisk gymnas	250	8 506	254	10 084	902	6 681	995	7 877
Middelskole, realskole, ungdomsskole	881	7 533	983	8 723	5 579	6 651	5 254	7 723
7-årig folkeskole	2 332	8 693	2 310	9 989	11 030	8 248	10 469	9 343

5. SAMMENDRAG

I de forskjellige avsnittene har vi forsøkt å belyse forskjellige sider av utdanningsmønsteret og forskjellene i fortjenesten for menn og kvinner i samme utdanningsgruppe.

Det er enkelte faktorer som ikke er trukket inn, bl.a. sammenhengen mellom utdanning og alder. Vi vet at fortjenesten stiger med stigende alder. For de fleste funksjonærgrupper er fortjenesten stigende til aldersgruppen 40-49 år for deretter å gå noe ned. Dette er imidlertid ikke tilfelle for ansatte i statsforvaltningen og for ansatte i skoleverket. Her finner vi den høyeste månedsfortjenesten både for menn og kvinner i aldersgruppen 65 år og over.

Lønnstatistikken gir bare få opplysninger om ansiennitet, men de opplysningene som foreligger viser som ventet en tydelig sammenheng mellom alder og ansiennitet. Ved sammenligning av menns og kvinners lønnsforhold totalt og i de enkelte utdanningsgrupper, vil en del av forskjellen i lønnsnivået skyldes ulik aldersfordeling.

I staten var f.eks. i 1986 67,8 prosent av de kvinnelige jurister under 40 år, mens prosentandelen av menn i denne alderen var 45,2 prosent. Av kvinner med etatsutdanning var 59,7 prosent under 40 år i 1986. Det tilsvarende tall for menn var 61,2 prosent.

I forretnings- og sparebanker var i 1986 prosentandelen av kvinner under 40 år med universitetsutdanning 83,1 prosent, mens den relative andel av menn med slik utdanning var 52,7 prosent. For ansatte med handelshøyskole i de private banker var i 1986 andelen av kvinner under 40 år 94,4 prosent og av menn 79,0 prosent.

Av tabell 10 går det fram hvordan lønnsutviklingen har vært for kvinner både innen de enkelte funksjonærgruppene totalt og også for enkelte av utdanningsnivåene sett i forhold til mennenes lønn på samme nivå.

Det har skjedd en viss tilnærming til mannens lønn i de årene vi har sett på for nesten alle funksjonærgruppene. For kvinnelige ansatte i kommunene og i helsevesen og sosial omsorg ser det imidlertid ut til at det ikke har vært noen utjamning mellom menns og kvinners lønn fra 1982 til 1984.

Fra år til år er det liten eller ingen utjamning av kvinners lønn i forhold til mannens lønn, men over tid skjer det tross alt noe. Fra 1984 til 1986 har det for enkelte av funksjonærgruppene vært en stagnasjon eller også en tilbakegang av den relative lønnsutviklingen for kvinner. Dette gjelder spesielt i skoleverket.

Fra 1984 til 1986 har det vært en stagnasjon i antall menn som har begynt i skoleverket, mens tilveksten av kvinner var over 3 000. Vi må anta at disse kvinnene har begynt på begynnerlønn. Statistikken for skoleverket viser også at godtgjørelsen for faste leste overtimer over året steg med kr 59 for kvinner fra 1984 til 1986, mens den samme godtgjørelse for menn steg med kr 165. Andelen av kvinner som leste over 15 prosent fast overtid gikk betydelig ned fra 1984 til 1986, mens andelen av menn gikk opp.

Som det går fram av figurene I og II har kvinnene i de årene vi har sett på, bedret sin utdanning i samtlige funksjonærgrupper.

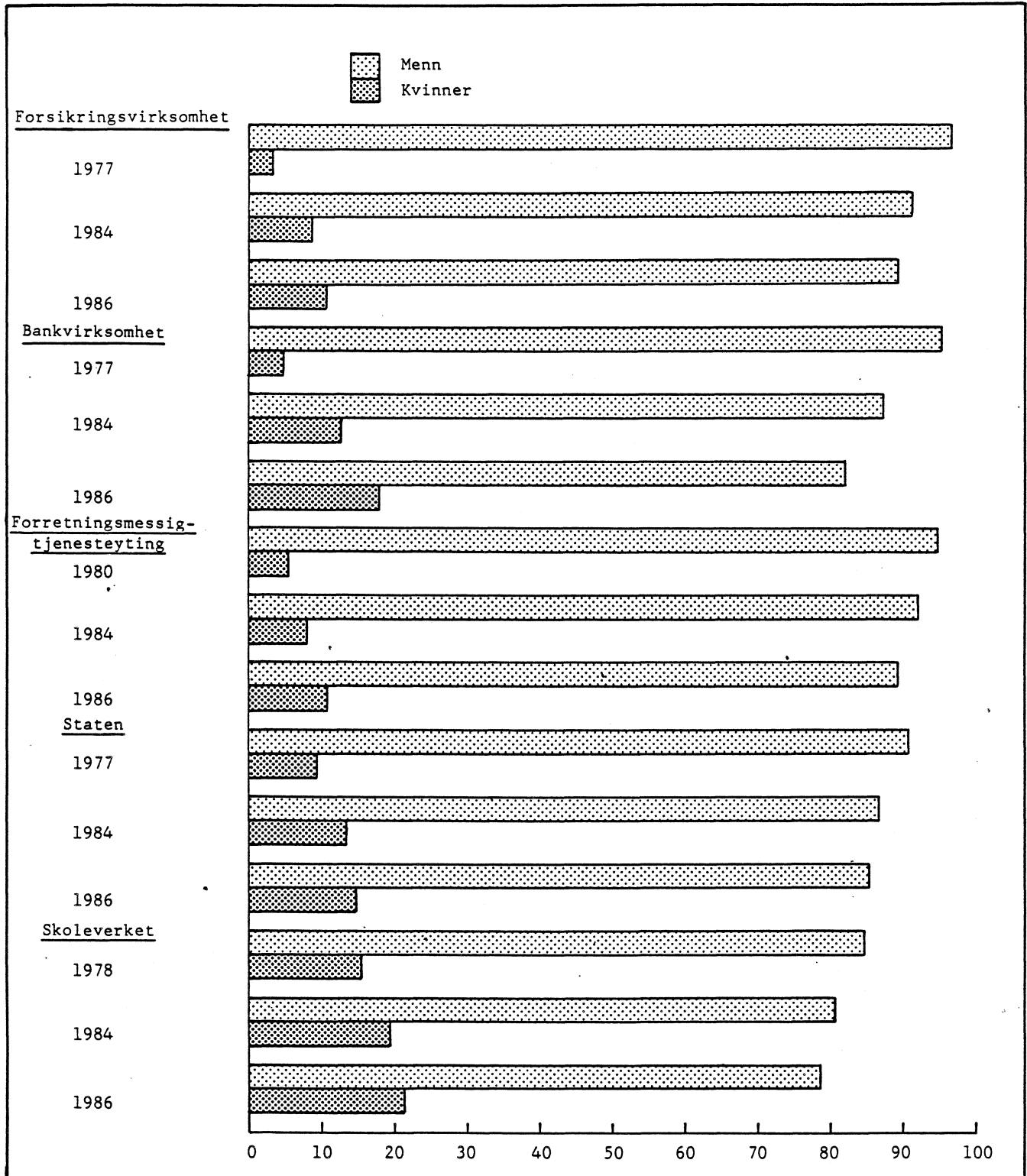
At kvinnene selv på samme utdanningsnivå tjener mindre enn mennene kan for en del tilskrives kortere ansiennitet, at de er yngre enn mennene og at mennene har høyere faste og variable tillegg. Men det er også langt færre kvinner enn menn som innehar "høyere" stillinger i samtlige av de funksjonærgruppene vi har sett på både i privat og offentlig virksomhet.

Tabell 10. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for kvinner i enkelte næringer og utdanninger i prosent av månedsfortjenesten for menn

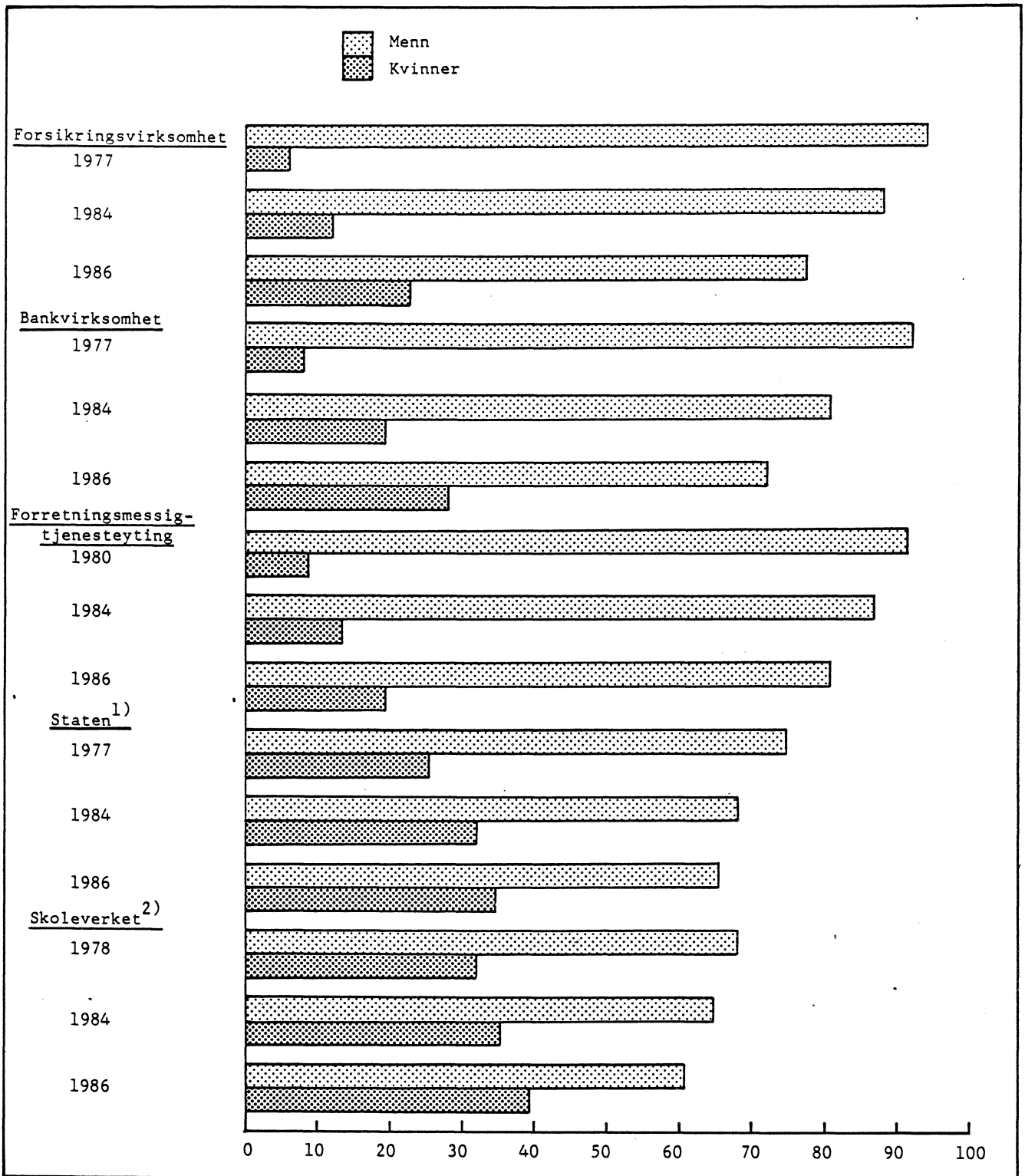
Næring og utdanning	1977	1984	1986
<u>Norsk Arbeidsgiverforenings medlemsbedrifter</u>	63,6	68,9	70,0
<u>Forsikringsvirksomhet</u>	60,7	66,5	67,2
Eksamen fra videregående skoler	65,7	68,2	68,1
Eksamen fra realskole, handelsskole, ungdomsskole	65,5	72,4	73,4
<u>Bankvirksomhet</u>	73,4	78,8	78,7
Eksamen fra universitet og høgschooler	76,3	76,4	83,4
Eksamen fra videregående skoler	71,4	79,6	79,6
Eksamen fra realskole, handelsskole, ungdomsskole	77,3	82,2	81,9
<u>Forretningsmessig tjenesteyting</u>	67,6 ¹	68,8	68,9
Eksamen fra universitet og høgschooler	79,8 ¹	77,6	77,2
Eksamen fra annen høyere læreinstitusjon	81,7 ¹	81,2	79,5
Eksamen fra videregående skoler	75,4 ¹	76,8	76,4
<u>Statens embets- og tjenestemenn</u>	79,0	83,9	83,8
Universitets- og høgschoolutdanning, høyere grad	93,6	91,4	90,5
Etatsutdanning	85,8	87,9	87,7
Examen artium, økonomisk gymnas	81,4	82,8	83,6
Middelskole, realskole eller ungdomsskole	83,8	85,3	86,4
<u>Skoleverket</u>	87,2 ²	90,9	89,8
Universitets- og høgschoolutdanning, høyere grad	91,5 ²	92,9	92,6
Universitets- og høgschoolutdanning, lavere grad	92,8 ²	93,7	92,7
Lærerskoleeksamen, 2- eller 4-årig	93,7 ²	94,7	94,6
Lærerskoleeksamen med tilleggsutd. som gir rett til opprykk/3-årig lærerskole	92,8 ²	93,1	92,3
<u>Kommunene</u>	88,3 ³	87,7	:
Universitets- og høgschoolutdanning, høyere grad	83,9 ³	83,9	:
Yrkesskole i handels- og kontorlag, grunnleggende	85,5 ³	83,8	:
Middelskole, realskole eller ungdomsskole	94,6 ³	95,7	:
<u>Kommunale og fylkeskommunale helse- og sosialtjenester</u> .	78,4 ³	76,8	:
Universitets- og høgschoolutdanning, høyere grad	85,0 ³	84,6	:
Utdanning innen helsevesen og sosialomsorg	94,3 ³	92,8	:
Middelskole, realskole eller ungdomsskole	88,3 ³	88,5	:

¹ 1980-tall. ² 1978-tall. ³ 1982-tall.

Figur 1. Menn og kvinner med universitets- og høgskoleutdanning, høyere grad. Ansatte i alt med slik utdanning lik 100.

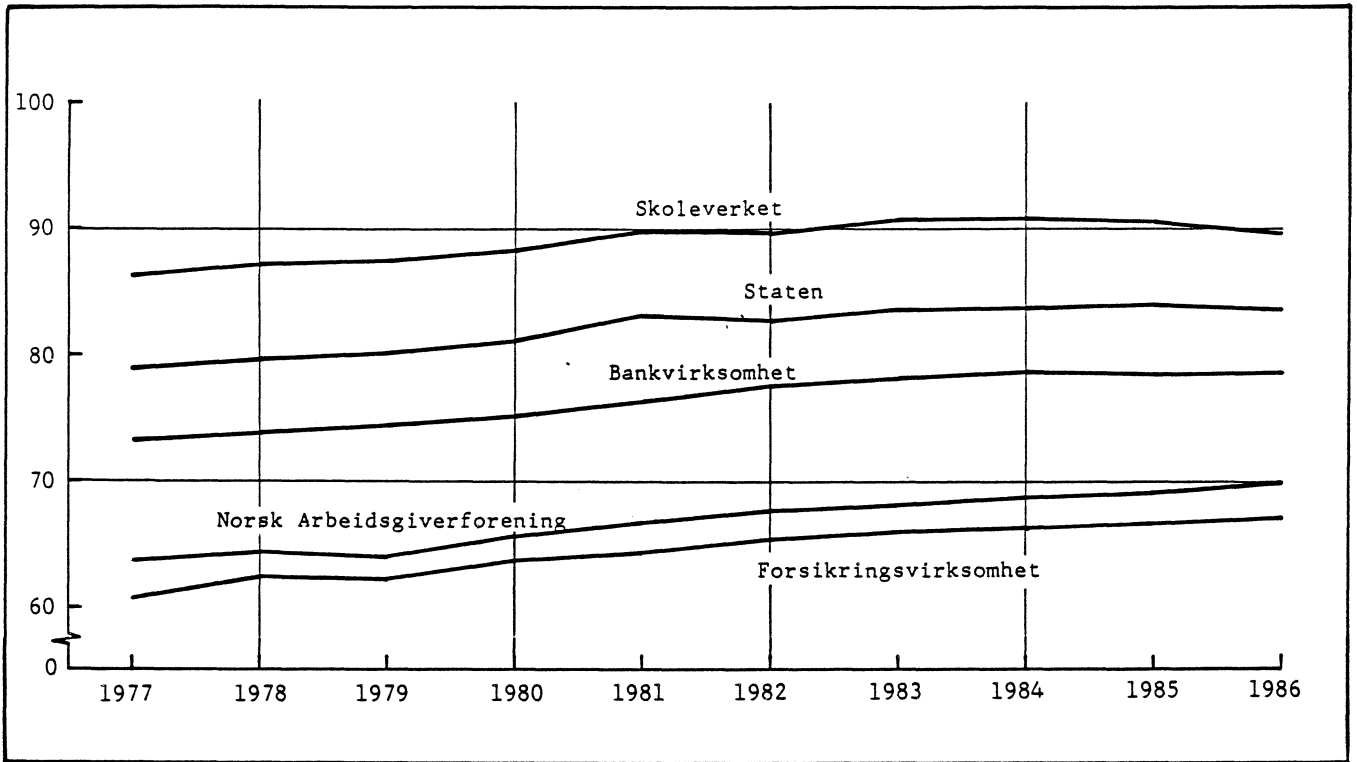
Figur 2. Menn og kvinner med eksamen fra andre høyere læreinstusjoner. Ansatte i alt med slik utdanning lik 100.

1) Etatsutdanning.

2) Universitets- og høyskoleutdanning, lavere grad.

Figur 3. Relativ lønnsutvikling for kvinner 1977-1986. Gjennomsnittlig månedslønn for menn lik 100.

I 1979 inntektsstopp.